

ההגות תורה

יו"ל ע"י חברת הגות תורה - ישבר באהלן דקהל חסידי מנובקה בעלזא
בנשיאות ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א • ע"ש ולע"נ הגה"ח רבי ישכר דוב ענגלענדער זצ"ל

גליון תרל"ג פר' צו-פרה תשפ"ד
מסכת חולין ט. י.

עשולחן גבוה

אמרי קודש מב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

פרשת צו

וזאת תורת זבח השלמים אם על תודה
יקריבנו וגו'.

ובמדרש מביא כאן הפסוק (תהלים ג) זובח תודה יכבדני וגו', יכבדני אין כתיב כאן אלא יכבדני, כבוד אחר כבוד, ואמר כ"ק דודי (מרן מהר"א ז"ע) ז"ל בשם כ"ק זקני (מרן מהר"ד ז"ע) ז"ל בדברי המדרש עפ"מ רש"י זובח תודה, המביא לי זבח של תשובה והודאה על עוונותיו, הוא יכבדני. וצריך להבין דמה שייך בקרבן תודה תשובה והודאה על חטאיו. ואמר כ"ק זקני ז"ל דא"ב בגמ' הוראה יסורים באים עליו יפשפש במעשיו, והיינו דכאשר האדם נמצא בצרה חלילה מוטל עליו לפשפש ולשוב בתשובה להשי"ת, אלא דבשעת הצרה קשה לעשות תשובה כראוי כיון שאין דעתו מיושבת עליו, וכשעוזר השי"ת ונחלץ מצרתו אז צריך הוא לעשות תשובה בשלימות, דמה שנחלץ מצרתו לא היה מחמת צדקתו אלא מחמת רחמי השי"ת, וע"כ יש לו לשוב עוד בתשובה מתוך הרחבת הדעת וזהו מש"כ רש"י זובח תודה, המביא לי זבח של תשובה והודאה על עוונותיו, דכאשר עזר לו השי"ת ויכול כבר להביא קרבן תודה, שנחלץ מצרתו, אז עושה תשובה והודאה על עוונותיו, ובוזה פי' ג"כ כאן במדרש זובח תודה יכבדני כבוד אחר כבוד, שמרמוז על ב' עניני התשובה א' בשעת הצרה עד שעוזר לו השי"ת, והב' כאשר עזר לו השי"ת ונחלץ מצרתו אז עושה תשובה בשלימות, ע"כ.

וי"ל עוד דא"ב במאור עינים על דברי הגמ' בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל, דבאמת יש שני מיני גלות כללי גלות פרטי, גלות כללי הוא מה שבנ"א נמצאין בין האומות, וגלות פרטי מה שכ"א מישראל נמצא בגלות אצל הציצה"י והנה זה כלל גדול שבכל שנה כשאז הזמן מתעורר ונעשה שוב אותם הניסים שהיה בימים ההם וע"כ אנו מברכין שהגיענו לזמן הזה. והנה אף שעדיין לא זכינו לע"ע לגאולה על גלות הכללי אבל הגאולה על הגלות הפרטי אנו יוצאים בכל שנה בהגיע הזמן מקטנות לגדלות, וזהו בניסן עתידין ליגאל, דבכל שנה ושנה בחודש ניסן יש גאולה פרטית לכא"א. ובוזה יש לפרש ג"כ כאן זובח תודה יכבדני כבוד אחר כבוד, דכאשר האדם זוכה והשי"ת עזר לו להיחלץ מצרתו ואז יש לו ליתן הרבה

שבח והודאה לפניו ית"ש בכל פעם ובוזה יתעורר שוב אותו כח הנס שהיה לו ועי"ז יעזור לו השי"ת תמיד שיזכה לעוד ניסים וישועות שמכח מה שהאדם מוסיף להזכיר את חסדי השי"ת שעזר לו בעת צרתו, הריהו מעורר ומשפיע שיזכה לעוד ישועות וגאולות תמיד בכל מה שצריך. הנה אנו עומדים כבר בשבת הגדול ועדיין אפשר לצפות ולאחל מיט"ן גאנצען הארץ שנזכה עוד השנה לגאולה פרטית וגם לגאולה כללית לעלות לירושלים להקריב קרבן פסח ולאכול שם מן הזבחים ומן הפסחים מתוך נחת וכל טוב.

ליל שב"ק צו - שבת הגדול י' ניסן תשס"ו לפ"ק

וזאת תורת זבח השלמים וגו'

ואי' במדרש זהו שאמר הכתוב זובח תודה יכבדני וכו', ד"א זובח תודה יכבדני ר' הונא בשם ר' אחא יכבדני אין כתיב כאן אלא יכבדני כבוד אחר כבוד. ודקדק כ"ק זקני ז"ל בכוננת דברי המדרש מהו כבוד אחר כבוד, ואמר עפ"י מה שפירש רש"י ז"ל בתהלים, זובח תודה - זה המביא לי זבח של תשובה והודאה על עוונותיו הוא יכבדני, ע"ש. ולכאורה צריך להבין מה שייך לכאן תשובה הלא קרבן תודה אינו בא לכפרה. ואמר כ"ק זקני ז"ל דכאשר האדם זוכה לצאת מן המיצר ובא להביא קרבן תודה צריך אז בדווקא להתבונן בשפלות עצמו ולידע שה' עזר לו ברוב חסדיו כדי שיוכל לעשות תשובה על עוונותיו מתוך הרחבה. וזהו הפי' בדברי רש"י ז"ל, זובח תודה - המביא לי זבח של תשובה והודאה על עוונותיו הוא יכבדני. וזהו ג"כ כוננת המדרש כבוד אחר כבוד, כבוד של הבאת קרבן תודה, וכבוד של תשובה והודאה על עוונותיו.

וי"ל עוד הכוונה בדרך רמז דיודע מה שהיה כ"ק זקני ז"ל רגיל לומר דאחרי שיהודי עושה מצווה ויש לו השתוקקות וגעגועים על שהיה יכול לעשותה ביתר שלימות וביתר כוונות, עוזרו השי"ת ומשלים לו עתה עם אלו הגעגועים וההשתוקקות כאילו עשה את המצוה בשלימות.

ובזה י"ל הכוונה כאן דאיש ישראל אחרי שזוכה להודות לה' על חסדיו איתו צריך לעשות חשבון נפשו דאולי לא הודה להשי"ת כמו שצריך ועליו להודות עוד יותר, וזהו כבוד אחר כבוד, קודם מה שהאדם מודה מיד להשי"ת על חסדיו איתו, ועוד כבוד מה שמתבונן אח"כ

שעדיין לא יצא בזה יד"ח ורוצה להודות להשי"ת עוד ועוד. וזה י"ל ג"כ ענין שושן פורים שהמנהג בבעלזא שמחזיקים יום זה כיו"ט ממש שמתפללים תפלת קבלת שבת כמו כשחל ביו"ט לרמוז שאחרי שבני ישראל חגגו את יום פורים כדי להודות להשי"ת על הניסים הגדולים שעשה עמהם שהפר מחשבת המן וזכו ליציל מעצתו, התבוננו בני"י שעליהם להודות עוד, ולכן הוסיפו עוד יום כדי להודות עוד להשי"ת. וזה צריך תמיד האדם לדעת על כל מה שעושה עמו השי"ת נסים וחסדים, על נסיך שבכל יום עמו שצריך להתבונן שכמה שהודה להשי"ת על כך, עדיין לא יצא בזה ידי חובת ההודאה והכרת הטוב וצריך תמיד להודות עוד ועוד.

ס"א ליל שב"ק פר' צו תשע"ו

שבת פרה

הנה מובא טעם בדרך רמז על שבת פרה לאחר פורים, דכשעוסק במחיית עמלק הרי הוא מתלכלך מזה ולכן צריכים להיטהר אח"כ, והנה פרה אדומה הוא חק בלי טעם ומקשים דלכא"ו הרי יש טעם של ר' משה הדרשן, ומתראים ע"ז במש"כ רש"י לפי שהשטן ואוה"ע מונין את ישראל וכו', שלעכו"ם אכן אנו אומרים גזירה הוא מלפני שזהו חק בלי טעם, אבל אנו לעצמנו צריכים לדעת טעם החק הזאת שבא לכפר על חטא העגל, והנה בפורים ג"כ ישנם שפוגעים בזולתם או עושים כ"מ מעשים אשר לא יעשו מדעת ושלא מדעת, והתירוץ לזה הוא, כיון שפורים הוא ומשתכרים ומשמים וכו', וצריכים לדעת שזה אולי תי' טוב לגבי השני, אבל לעצמו צריך כא"א לשפוט א"ע ולדעת את מצבו ולהכיר איפה הוא אוחז, ואכן יעזור השי"ת שנזכה לטהרתן של כל ישראל.

קידור' פר' כי תשא - פרה ח"י אדר תשס"ו
המשך בעמוד ב'

ש"ע הרב או"ח סימן קכח	מסכת חולין עמוד ליום	סדר הלימוד לשבוע הבעל"ט
סעיף	דף	יום
נו	י'	א
נז	יא.	ב
נח	יא:	ג
נט	יב.	ד
ס	יב:	ה
חזרה	חזרה	ע"ש / ושב"ק

במשנה מס' פרה (פרק ג' משנה ח') אי' דהזקנים סמכו ידיהם עליו ואומרים לו אישי כהן גדול טבול אחת וכו'.

ואמר כ"ק דודי (מרוך מהר"א ז"ע) ז"ל בשם אביו כ"ק זקני (מרוך מהר"ד ז"ע) ז"ל להבין ענין הסמיכה כאן אלא דעבודת הפרה היתה כעין עבודת יום הכיפורים והיתה טעונה פרישה ז' ימים כמו בעבודת יוה"כ וגם היתה נוכח פתח אוהל מועד ורואה פתחו של היכל בהזאת הדם, והנה הכהן גדול היה טוען שביה"כ הוא צריך לעשות העבודה מגזיה"כ שאינה כשירה אלא ע"י כהן גדול, אבל עבודת הפרה כשרה גם בכהן הדיוט, והכהנים הדיוטים לא החזיקו עצמן ראויים לעשות עבודת הפרה שהבינו שהוא כעין עבודת יו"כ, והיתה חוץ לג' מחנות ע"כ טענו שצריכה להיות דווקא ע"י כהן גדול, וע"כ סמכו הזקנים ידיהם על הכה"ג לחזקו שהוא יעשה עבודת הפרה, ע"כ.

הנה ראיתי בספר תולדות אדם מהה"ק רבי יהושע אוסטרובער ז"ל עה"פ (שמות ל, ט) והסרתי את כפי וראית אחרי ופני לא יראו, ודקדק דברך כלל כשמגלין דבר מכוסה רואין אותו בשלימות וכאן אף דכ' והסרתי את כפי אבל ופני לא יראו, אלא דכשיהא והסרתי את כפי תראו ותבינו את אחרי שיבינו שעדיין לא הגיעו לשום ראייה.

וראיתי שפעם היה הה"ק הנ"ל בבעלזא אצל אא"ז כ"ק מרוך מהר"ש ז"ע ועל אותה שבת היה שם גם הרה"ק מקאמינקא זי"ע וכ"ק אא"ז ז"ל שאל את הרה"ק מקאמינקא איזה כיבוד הוא רוצה עליה או ברכת המזון דרוצה גם לכבוד את רבי יהושע אוסטרובער בא' הכיבודים, ולהרה"ק מקאמינקא לא הוטב בעיניו שיכבדו את ר' יהושע, שהיה בנו של הרה"ק ר' שלמה לייב מלענטשנא והה"ק מרופשיץ זי"ע היה רודף אותו ואמר לו כ"ק אא"ז ז"ל ראשית שאיני יודע מה טענה ומה רצו מאביו ושנית הרי כתיב לא יומתו בנים על אבות, וראיתי מובא דפעם אחת שלח ר' שלמה לייב את הרבנית שלו לא' הצדיקים שבדור עם פתקא וציוה עליה שלא לגלות בשום פנים מי היא, ולומר להצדיק דבעלה אינו הולך בדרך הישר, וכך הוה, וכשקרא הצדיק את הפתקא אמר הרי תורתו מאירה בכל העולמות, ואמרה אם כן הוא למה זה שהרה"ק מראפשיץ רודף אותו, וענה דהה"ק מראפשיץ זי"ע רוצה להמתיק הדינים מעליו דיש עליו קנאה.

ובזה אפשר לומר ג"כ כאן בדרך רמז דזה היה ענין הסמיכה במה סמכו הזקנים ידיהם על ראש כהן גדול דאפשר היו כהנים שהתקנאו בו וטענו נגדו מילא עבודת יוה"כ גזיה"כ שעל כה"ג לעשות, אבל עבודת הפרה יכול להיעשות ע"י כהן הדיוט ולמה דוחף את עצמו לעשות העבודה על כן סמכו הזקנים ידיהם עליו לחזקו לעשות העבודה שהוא דומה לעבודת יוה"כ שעבודת הכהן גדול מאירה בכל העולמות על כן סמכו ידיהם.

סעודה ב' שב"ק פרי' כי תשא - פרה תש"ו לפ"ק

אומרים בהפטר פרת פרה והושעתי אתכם מכל טמאותיכם וקראתי אל הדגן והרביתי אותו ואלא אתן עליכם רעה, והרביתי את פרי העץ, ותנובת השדה למען אשר לא תקחו עוד חרפת רעב בגוים, להבין שייכות תחילת הפסוק והושעתי אתכם מכל טמאותיכם, עם המשך הפסוקים, וקראתי אל הדגן, והענין הוא דהנה כתיב בפרשה זו, כל מפרסת פרסה ושטעת שטע פרסת, מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו, וראיתי בשם אא"ז ז"ל (כ"ק מרוך מהר"ש ז"ע) דאיאת במדרש, דבפרשה זו מרומז ה' גלויות, ואת הגמל זו מלכות בבל, כי מעלה גרה הוא דהיינו שנגרד אחרי גלות, ואת הארנבת זו יון, כי מעלת גרה הוא דהיינו שנגרד אחרי עוד גלות, ואת השפן זו מד, כי מעלת גרה הוא דהיינו שנגרד אחרי עוד גלות, ואת החזיר זו אדום, והוא גרה לא יגר היינו שלא יא נגרד אחרי עוד גלות. ע"כ. ועוד אמר אא"ז ז"ל בד"ר כל מפרסת פרסה, היינו שהאדם צריך ליהרהר בכל מעגלי רגליו, מעלת גרה שיזרה עלמאכליו שלא יא בהם צד איסור, עכ"ל אא"ז ז"ל.

שמעתי בשם הצאנזער רב זי"ע שאמר על איזה עיר שנחרבה שהסיבה היתה שהי' שם שוחטים רשעים והחטיאו את בני העיר במאכלות אסורות חלילה.

ובזה יל"פ הפסוק שאומרים בהפטר והושעתי אתכם מכל

טמאותיכם, מרמז על עניני כשרות המשך בעמוד ח'

משולחן גבוה

פנינים יקרים על פרשת השבוע

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה. פירש"י אין צו אלא לשון זרוז מיד ולדורות אמר רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרוז במקום שיש בו חסרון כ"ס, כתיב 'וחטאך בצדקה פרוק ועויתך במחן ענין' (דניאל ד כד) פירש"י וחטאתך בצדקה פרוק מעל צוארך ועונותיך פרוק בחנינות עניים. כי בזכות שאדם נותן דמיו לצדקה נחשב כאלו הקריב את עצמו לפני ית"ש כקרבן ונעשה מזבח כפרה כי דמים תרתי משמע, והנה בשלמא בימות החול שפיר לו או יכול האדם ליתן ממונו לצדקה ולפרוק את עצמו באמצעות מצות הצדקה מכל החטאים אבל ביום השבת קודש לא שייך ענין זה ליתן ממונו לצדקה, ועל כן צריך זהירות חריזות רב לשמור את השבת כהלכתה ואוי השבת בעצמה מזבח כפרה, על דרך אמרם ז"ל (שבת קי"ח) כל המשמר שבת כהלכתה אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מחולל לו וידוע שכ"ס רומז לצדקה ע"ד אמרם ז"ל (עירובין מה) בשלשה דברים אדם ניכר בכוסו ובכיסו וכו' והוה ביותר צריך הכתוב לזרוז במקום שיש בו חסרון כ"ס היינו בשבת קודש שיש בה חסרון מצות הצדקה הנרמזת בכ"ס, צריך זריזות רב ועצום לשמרה כהלכתה בכדי שתהיה לו מזבח כפרה.

אהבת שלום

צו את אהרן וגו' זאת תורת העולה הוא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה וגו'. וברש"י ז"ל אמר רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרוז במקום שיש בו חסרון כ"ס וכבר תמחו כלם הלא בכל הקרבנות ישנן הוצאות ממון וחסרון כ"ס ולמה הוצרך להזהיר כן דוקא בעולה, ונראה בדרך מוסר כי הרהורי עבירה קשה מעבירה כי בכל העבירות שהם בפועל המעשה יש כמה מניעות לפעמים, אולי יתודע הדבר וכדומה, אבל בהרהור בלבד אין אדם יודע ויכול להיות בעיני אדם להיות נחשב לאדם כשר ולבו מלא הרהורינין בישין רח"ל ואין לו שום מניעה, לזאת צריך להיות העונש יותר קשה כי אולי מחמת גדול העונש יא זהיר בדבר, וכמו שחילקו חז"ל בין גנב לגזלן (ב"ק ע"ט) ועל דרך שאמרו חז"ל (קדושין לב) דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלקיך. והנה עולה היתה מכפרת על הרהור הלב, זה נקרא חסרון כ"ס יען שהמחשבה היא מכוסה ונעלם, והוה הוא החסרון שאינו מתבייש משום אדם, לזאת צריך זירוז ביותר על כן נאמר זאת אצל קרבן עולה דייקא ועיקר שליטת היצר על המחשבות לא טובות הוא בלילה רח"ל כמו שכתוב רעיוןך על משכבך סלקו, כי ביום האדם טרוד בעסקיו, ויפה תלמיד תורה עם דרך ארץ שיגיעת שינוהם משכחת עון מה שאין כן בלילה הוא עת פנוי מכל וכמו שכתוב והיו לנו הלילה משמר והיום מלאכה, כי בלילה צריך שמירה לאשר אינו עוסק במלאכתו, והוה זאת תורת העולה הוא העולה על מוקדה כל הלילה, היינו הרהורי דלבה אש כל הליילה, על כן היו אברים ופדרים של העולה מתעכלין כל הלילה לכפר על הרהור.

אמרי נועם

זאת תורת העולה. ר"ל העוסק בתורה נחשב כקרבנות, ועוד זאת, היא העולה על מוקדה, ר"ל התורה היא העולה למעלה יותר מעבודה הנעשית על מוקדה על המזבח, לענין כל הלילה שאינו זמן עבודה מה שאין כן עסק התורה נחשב גם בלילה לעבודה כשרה וק"ל.

ערבי נחל

ההרים את הדשן אשר תאכל האש וגו'. כי נודע מה שאמר הכתוב (דברים ל"א) ואכל ושבע ודשן ופנה אחרי אלהים אחרים וגו' וכבר מפורסם בס"י ובפרט בזוה"ק שאין יצה"ר מתרבה בגו מעוה דבר נש אלא מגו אכילה ושתיון, (כמ"ש בדברי שמות ק"ד) גם הדשן הוא מספר שט"ן בשוה כי מי שמתענג בדשן נפשו שם השטן מרקד והוא הוא ועי"ז מחליף האדם עולם עומד בעולם עובר התורה ודאי אינו מצוי בהללו בעלי פטסין הממלאים כריסם בבשר ויין כמו שהאריך בזה הרמב"ם ז"ל והובא לשונו הק' בדברינו במ"א, ולזה הזהיר הכתוב והרים את הדשן אשר תאכל האש כלומר להרים הדשן מנפשו שלא לדשן א"ע כי הוא אשר תאכל האש את העולה על המזבח, זו התורה שנקרא אש ועולה על המזבח למעלה היא תאכל ותכלה אותה ח"ו שאין התורה והוא מצוי כאחד, וכ"כ החסיד הקדוש בחובת הלבבות שכאשר לא יתחברו בכלי אחד המים והאש כן לא תתחבר לב לב א' אהבת עוה"ז ואהבת הבורא קב"ה וכו', ואף אם ילמוד את תורתו לרצון ולג"ד לפניו כי נעשית בפניות אחרות שלא באהבה ויראה ולא פרחת לעילא, רק ושמו אצל המזבח, שנאמר אצל הקדושה מנגד ששם בחי' ה"ס"א, כי תיכף במקום שאין הקדושה שם שורה ה"ס"א, והתורה הוה שאינה על המזבח לפרוח לעילא נשארת אצל הקדושה סביבה שסביב רשעים יתהלכו.

באר מים חיים

ופתח אוהל מועד וכו' ולילה שבעת ימים וגו' ולא תמותו כי כן צוית. יש לדקדק מהו כי כן צויתי וכי חשבו אהרן ובניו שלא נצטוה כן מפי הגבורה וגם מדוע הזהיר אותם כל כך ולא תמותו, ונראה כי ידוע שעבודת אהרן ובניו שגבה מאוד והיתה בבחינת אהבה שהיא מדריגה נעלה מיראה ובפרט אם זו יראת העונש כפי שנצטוה משה לאמר להם, וידע משה שתהיה זאת פחיתות כבוד אם יוסיף על הציווי אהרת עונש אך היה מוכרח לצוות כפי ששמע מפי הגבורה כדי שיוכחו טעם המצוה כדי שלא ימותו שיהי טעמי המצוה המפורשים בתורה חובה לכונן בהם, ולכן אמר להם משה כי כן צויתי שתוכונו לעשות מצוה זו על דבר כוונה זו כי כן הוא עתה רצון הבורא ית"ש, ולפי"ז יובנו גם דברי רש"י ולא אמותו ואם לא תעשו כן הרי אתם חייבים מיתה ולכאורה מה רצה בזה, ולדברנו נראה שרצ"ל שמכלל לאו אתה שומע הן והוה כאילו נכתב בתורה הא אם אין אתם עושים כן אתם מתים, והוכרחו לכונן טעם זה בעבודה זו, והוה ששבחם הכתוב ויעש אהרן ובניו את כל הדברים אשר צוה ה' ביד משה, פרש"י שלא הטו ימין ושמאל, רצ"ל מכוונה זו שנצטוו והוה חידוש גדול בהם שלא הטו ימין היא מדרגת האהבה וכיוון למען הנאמר להם שהוא בחינת שמאל יראת העונש.

צמח דוד

לאסוקי שנעתתא

פניני הלכה ועיון על העמודים הנלמדים

הרב אשר ליברמאן שליט"א • ירושלים

קפידת שתיית ורחיצת מים מגולים בזמנינו

שינוי בגמ' (:) תנן התם (תרומוט פ"ח מ"ח) ג' משקין אסורים משום גילוי מים יין וחלב.

ובברייתא במס' עבודה זרה (א"ל), למדנו כי לא רק בשתייה בלבד אסרו חכמים אלא כפי ששינונו מים שנתגלו הרי זה לא ישפכם לרשות הרבים ולא ירפץ בהן את הבית ולא יגבל בהם את הטיט ולא ישקה מהן לא בהמתו ולא בהמת חבירו, ולא ירחץ בהם פניו ידיו ורגליו.

וראשון תחילה יש לברר האם יש לחוש לגילוי בזמן הזה, אחר יתבאר בס"ד שאר פרטי דינים הנגועים לגילוי.

נהגה בטור (סי' קטז) כתב "יש דברים שאסרום חכמים משום סכנה כגון משקין שנתגלו שיש לחוש שמא שתה מהן נחש והטיל בהם ארס" ואחר האריכו בדיני משקים מגולים מסיים, "וצריך האדם לזהר באלו הדברים מאד ולהחמיר בספקן שיותר החמירו בספקן מבספק איסור, והאידיא נהגו להקל אפילו בודאן שאין הרחשים מצויין עתה, שלא גזרו אלא במקום שהרחשים מצויים וכיון שאין רחשים ליתא לגזירה". וכ"כ התוספות במסכתין (לה. ד"ה חדא דקנת). וכן פסק בשו"ע.

דעת המחמירים בגילוי גם בזה"ז

אכן, הפתחי תשובה על אתר כתב, "עיי בשל"ה (שער האותיות אות ק- קדושת האכילה) שכתב דמ"מ שומר נפשו ירחק מזה, והא ראייה, שהרי הטור כתב לכל דיני גילוי אע"פ שהוא עצמו סיים שבזמנו מותר, (ואמנם בב"ח כתב שם הטעם שכתב הטור כל דיני גילוי, משום שאע"פ שבסתמא אין נחשים מצויים בזמנינו, מ"מ במקום שנמצאו שם נחשים והריהם שכיחים בהאי יש לנהוג איסור בגילוי אף בזה"ז ולכן כתבם הטור). ובהנהגת החסיד הגר"א ז"ל כתוב ג"כ שהיה נזהר מאד בדבר זה, ע"כ כל הרוצה לזהר יעניין כל הדינים בטור".

וכפי הנראה דברי השל"ה הק' מורשה היא לו מבית אביו הגה"ק מו"ה אברהם הלוי ז"ל בספר צואתו "יש נוחלין" (פרק טו), שם מזהיר את בניו להזהר מכל ענייני סכנה שאמרו חז"ל, ובין השאר כותב "אל תשתו שום משקה שהיה מגולה אפילו ביום", ויתר על כן מזהיר שם אפילו שלא לרחוץ את הידים שחרית במים מגולים, והוא כפי המבואר מדברי הברייתא בסוגייתנו שהובא לעיל, שלא בשתייה בלבד נוהג דין גילוי אלא אף ברחיצת פנים ידים ורגלים יש איסור במשקין מגולים.

טעם המחמירים בגילוי גם בזה"ז

ובטעמו של הגר"א שהיה נזהר אף בזמן הזה בגילוי (כפי שהובא לעיל מדברי הפת"ש) מצאנו בספר מעשה רב (אות צה בהוספה), ז"ל: "הוא היה אומר כל מה שאסרו חז"ל או תקנו איזה תקנה מפני איזה טעם, אף שבטל הטעם הגלוי לנו, תקנתו ואיסורו במקומו עומד, כי הם לא גילו אלא אחד מכמה טעמים הכמוסים עמדם, על כן אסור לעבור על דברי חכמים אף שבטל הטעם הגלוי לנו".

ותמה הב"ח מדוע נסתפק הטור בדין זה כלל, והלא פשיטא דמאותו טעם שאין אנו נזהרים בגילוי בשתייה מכיון שאין נחשים מצויים בינינו מאותו טעם כשרים המה ג"כ לנטילת ידים.

וכתב הב"ח דכוונתו שאפילו אותם בני אדם שנוהגים להחמיר גם בזה"ז על גילוי לענין שתייה, אעפ"כ לענין נט"י כשרים המה בזמן הזה לנטילת ידים.

ואמנם צ"ע בטעמו של דבר, מאי שנא שתייה שנוהגים חומרא בעצמם בזה"ז ומאי שנא נטילת ידים שמקילים בזה"ז, והלא מדינא דגמ' שניהם אסורים כנוצר בפתח דברינו, ומה מקום יש לחלק ביניהם.

והנה, בטעם הפסול דמים מגולים לנט"י מצאנו פלוגתא בין הכסף משנה להב"ח, דהכסף מש"מ (על הרמב"ם ה"ל) מבאר דכיון דאסורים משום סכנה על כן לא עלתה לו נטילה אפילו בדיעבד, והיינו שמה שאסרו חז"ל בסוגייתנו לרחוץ הידים משום סכנה, אינו איסור גרידא, אלא מחמת הסכנה 'פסולוהו' לנט"י, אמנם הב"ח (ה"ל) מבאר דלא מטעם סכנה פסול הוא לנט"י, אלא דכיון שיש סכנה בשתיית מים אלו הריהם נחשבים כשופכין (דומה למים שנגעה בהם מלאכה שפסולים מחמת שנמאסים), ופסולים לנט"י מעיקר הדין, ולא מחמת סכנה גרידא.

ובזה מבואר היטב דברי הב"ח דאף אותם אנשים החמירים על גילוי בזה"ז אין 'נפסל' להם המים המגולים לנטילה, ולא נתכוין הב"ח לומר שיש להקל יותר בנטילה מבשתייה, דודאי כמו שחוששין לסכנה בשתייה כמו"כ יש להם לחוש בנטילה, אלא דמ"מ אין המים פסולים להם לנטילה, דכיון שאין נחשים מצויים בזמן הזה, אין המים המגולים נחשבים כשופכין אף לגבי אותם אנשים המחמירים מלשתותם, ונ"מ דאם נטלו ידיהם במשקין הללו עלתה להם נטילה אבל לכתחילה דודאי כמו שנוהרים משתייה כמו"כ יש להם להזהר מנטילת ידים. (ועי' שו"ת הלכות סי' קס סעי' יד שהעירו על המבואר במשנה ברורה שם ס"ק כג בשם הב"ח הדנהרים מגילוי לענין שתייה אין צריכים להזהר לגבי נטילה, דהב"ח לא דיבר אלא מכשרות המים, אבל לא לענין נטילתם לכתחילה לגבי חשש סכנה).

פלוגתת היש נוחלין והפרי תואר אם החמירים יחמירו גם בנט"י

ואכן כפי הנוצר לעיל מדברי היש נוחלין יש להמחמירים בגילוי בזמן הזה להזהר גם מרחיצת ידיהם במשקין מגולים.

ויש להעיר בזה בדברי האוה"ח הק' בספרו פרי תואר (סי' קטז ס"ק ב) ז"ל: "והן היום בבואי פה עיר פאס לקבוע דירתי ימים עד אמצא מקום למנוחתי נחלת אבותי, הגידו לי בני העיר, כי כל החצרים כמעט אית בהו נחשים ועקרבים, והנחשים מימיהם לא הזיק אדם מעולם, ואדם נחש דרים בכפיפה אחת, גם לא זכרו אדם מעולם שמת מחמת ארס, ואצ"ל שלא הכיש נחש".

ומסתפק שם הפרי תואר אם צריכים לזהר מעיקר הדין בדיני גילוי כיון שנחשים מצויים ביניהם, אבל אינם מוזיקים.

ומסיק "ואומ"ה, כי דברי רז"ל שאמרו אין אדם דר עם נחש בכפיפה כפי מה שקדם בתורה, "הוא ישופך ראש" וכו' כראי מוצק, ונתחייב לומר דאיכא למיחש ואסור כל דאיכא למיחש, ושאלתי זקן אחד כאן ואמר לי שבזמנו בבית אחת אכלו המושך בעמוד ח' ג

ואכן בספר פאת השולחן (לתלמיד הגר"א הגר"י משקלאו הלכות א"י סי' ס"ה) מצייין לצוות רבי אליעזר הגדול ששם מבואר טעם נוסף לאיסור שתיית משקים מגולים.

ח"ל צוואת ר"א הגדול: "בני הוי זהיר שלא תשתה מים מגולים בלילה כי כמה מקטריגים משתכחין בעולם ובהם יוקשים בני אדם וחסרים כדגים הנאחזים בפח".

ויש שציינו עוד לדברי הגר"א בספרו אדרת אליהו (בראשית ג' ד') על הפסוק עפר תאכל כל ימי חיך חז"ל, "ולפי שהזכיר רק האכילה בקללת הנחש שלא יהנה משום מאכל לכן ישלוט במשקים הגלויים" עכ"ל.

זהירות משתיית משקין מגולים מועיל לכוונת התפילה

ובספר מעשה רב החדש (מהדור' זלושינסקי) מביא בזה עובדא המסופרת ע"י שנים מתלמידי הגר"א, שכאמור, היה הגר"א ז"ל נזהר מאד משתיית משקין מגולים, ופעם אחת בלילה היה עת גשמים ורוח סערה נתעצל משמשו ללכת לחצר ביהכנ"ס ששם היה באר ומילא מים להגר"א מבור מים מגולה שיה בקרבת ביתו של הגר"א, ולמחר אחר תפילת שחרית הוכיחו הגר"א ז"ל על פניו מדוע נתן לו מים מגולים ולמען הראות גודל ענין הגילוי אף בזה"ז סיפר לו כי היה תמונה אחת מבלבלו כל זמן התפילה וכל זה נגרם לו עקב שתייתו משקין מגולים.

וקבלה ביד תלמידי הגר"א שכל מי שנוהר בתכלית באיסור משקין מגולין בכל החומרות לא יבואו לידו מחשבות זרות בתפילתו. ע"כ מספר הג"ל.

סברא להחמיר בגילוי כל הלילה אף בזה"ז

ואולם גם לפי מה דנקטינן לעיקר דינא שאין לחוש לגילוי בזה"ז, כתב בספר דרכי תשובה (סי' קטז ס"ק ט') בשם תוספת ירושלים (למהרי"א איסערלין מו"ץ ווילנא) שבברייתא דמסכת דרך ארץ (רבה פרק א) מוכח שאפילו במקום שאין נחשים מצויים, אם היה מגולה כל הלילה יש לחוש לסכנה גם בזה"ז ואפילו במשקין שאין בהם דין גילוי [וכן יש להוכיח ג"כ מדברי צוואת רבי אליעזר הגדול הנ"ל הדוהזר במיוחד על גילוי דכל הלילה, ואילו מדינא דגילוי דגמרא יש להחמיר אפילו ביום, וע"כ דמייירי במיני משקין שאין בהם גילוי מדינא דגמרא, ואעפ"כ אסור בנתגלו כל הלילה].

לדעת הנוהגים בזה"ז איסור בגילוי האם יש להחמיר גם בנטילת ידיהם

כתב הטור (סי' קס) בשם הרמב"ם (פ"ו מהל' ברכות ה"ז) דאם נתגלו המים בשיעור האוסר אותם בשתייה הריהו נפסל לנטילת ידים, וכתב ע"ז הטור, "ואפשר דהאידיא שאין חוששין לגילוי כשרים אף לנטילה".

כמה נפיש גברא ממשא (ד' ע"א) בענין חידושי תורה שנתחדשו ונמשכו לעולם הזה

בסוגיין למדנו אודות מה שרבי פינחס בן יאיר קרע את הנהר שלושה פעמים, ועל זה אמר רב יוסף כמה נפיש גברא ממשא, שמשא חלק את הים רק פעם אחת, ואילו הוא חלק את הנהר שלושה פעמים, והקשה הר"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבו ז"ע, איך אפשר שיהיה סברת רב יוסף דהאי גברא נפיש ממשא, הא כתיב (דברים לה.) לא קם כמשה, ותירץ, על פי המעשה הידוע, עם ה'בית יוסף' שפעם אחת לא הבין משנה אחת והתייגע עליה, עד שאמר לו המגיד שלו פירוש המשנה, אחר זה בא הרב בית יוסף אל בית המדרש, ושמע שנער אחד לומד זה המשנה כפי הפשט שאמר לו המגיד, חלש דעתיה של הרב בית יוסף, עד שבא אליו המגיד שלו ואמר לו, אל תצטער, מחמת שאתה פתחת הצינור מהמשנה, לפיכך עתה יודע כל אחד הפשט ממנה, וקודם שפתחת הצינור לא היה באפשרות לשום בן אדם לידע אותה, וזהו כוונת רב יוסף שאמר כמה נפיש האי גברא ממשא וכו', פירוש נפישות הנס בחלוקת המים להאי גברא, לא היה זה רק ממשא, שמחמת שמשא פתח הצינור השער של חלוקת המים, מחמת זה נתחלקה המים גם כן לרבי פנחס בן יאיר, נמצא כל כחו של רבי פנחס בן יאיר בא מכוחו של משה, ועל זה אמר רבי יוסף כמה נפיש גברא - ממשא, היינו מכח משה, עתד"ק.

מעשה זה של הב"י עם המגיד, הביא החיד"א בספרו 'חומת אנך' (משל פרק ג, עה"פ אשרי אדם מצא חכמה) ח"ל: שסופר שמר"ן הקדוש ז"ל הוקשה לו בבית מדרשו לשון הרמב"ם קשה מאד, והיו כמה ימים ולא מצאו ישוב, ולילה א' באשמורת מר"ן הקדוש היה מעיין הרבה ובא לדעתו ישוב נכון ושמח הרבה, ולמחר ביישיבה אמר אמש זיכני ה' ואמרתי ישוב לדברי הרמב"ם, נענה ת"ח רך בשנים ואמר אם יתן לי רשות אומר אני מה שעיינתי, ואמר הרשות נתונה, ואמר לו הת"ח הדרך כמות שהוא, אמר לו מר"ן ברוך אתה לשמים שזה הדרך שאמרתי והוא האמת, ושמחו כל השומעים, אך מר"ן ז"ל נצטער שכל מה שטרח הוא ז"ל אותו הת"ח אמרו בנקל, ואמר לו המגיד אל תצטער שאתה זכית לטרוח מאד ועי"ז כיונת אל האמת, ועד אותו היום לא היה שום חכם שעמד בסוד דברי הרמב"ם ז"ל, אך אחר שטרחת והוצאת לאור הענין, עתה כל חכם יכול להבינו, וכיון שהיית נושא ונותן וחוהר על הדרך שאמרתי, הת"ח ההוא הוא חרף וקלטו מן האויר. **לעומת זאת בספה"ק 'תולדות יעקב יוסף' (פרשת צו) הביא כי האר"ז"ל הוא שהשיב כן אל הבית יוסף ח"ל: וכמו ששמעתי בשם הרב הבית יוסף שטרח ויגע עד שמצא פירוש איוה מאמר, ואחר כך שמע אותו פירוש מאחרים ג"כ ונצטער, והשיב לו האר"י זלה"ה שאתה פתחת הצינור.**

ובספה"ק 'נועם מגדים' (פרשת אמור) הביא על כך משל, בשם מרן הבעש"ט הק' זי"ע, ח"ל: מובא בספרים ומטו בה משמיה דרבינו אור ישראל וקדושו מוהר"י בעש"ט ז"ל, בענין זה שעיינינו ראות לפעמים שיש איוה

חומרא ותמיה בתורתנו הקדושה הן בנגלות הן בנסתרות, עד שהחכם שבישראל צריך לשום לבו לחקור ליישב הדבר ולפעמים צריך כמה שבועות לדבר, ואח"כ יראה שחכם אחד פשוט ישיג זאת מעצמו דבר זה בלי חסרון כלל רק בשלימות כמו החכם הגדול ע"י הטורח והעיין. ואמר על פי משל כלי זהב מרוצף באבנים טובות שהוא נחמד למראה עד לאחת עומד במקום גבוה בראש פנה ובלתי אפשרי להורידו מגודל הגובה, וכל אדם יחשוק מאוד לראותו היטב ובלתי אפשרי מחמת גובהו ואין יד אדם משגת להורידו, ובא חכם אחד בגודל התחכמות פעולותיו והורידו והעמידו על השולחן, ואח"כ כל אדם הרשות ויכולת בידו ליקח הכלי בידו, ובשביל זה רחוק יהי בינם ובין החכם, שהם יחזיקו הכלי אחרי שהחכם הורידו ולו עיקר השבח שהורידו, וכמו כן כל חידוש בתורה הוא אור גנוה בשמי מרומים בתחת כרטיא דמלכא קדישא, והחכם הראשון לגודל קדושתו ששט למעלה למעלה למקום האור והורידו למטה, ואחרי כי הורידו למטה ואמרו, אזי נקל לכל האדם להשיגו אחרי שהאור הוא בעוה"ז, ע"כ דברי פה קדוש מוהר"י בעש"ט ז"ל, עכ"ל.

גם הר"ק בעל התניא זי"ע הביא (מאמרו אדמו"ר חוקן הקצרים, ערך המשכה, דף תסד) בשם מורו המגיד ממעזריטש זי"ע, שהיה נוהג כן בפועל להלכה ולמעשה ח"ל: מורי זלה"ה הי' נוהג, כשנפלה לו איוה השגה במוחו הי' אומר בהפה אף שלא יבינו השומעים כל כך, והטעם לזה הוא בכדי להמשיך את ההשגה שנפלה לו בזה העולם, בבחינת יציאת הדיבור כשמדבר בהפה על ידי זה שמדברה בצירופי אותיות הדיבור ממשכיכה לעולם הזה, ואזי כשימשיכנה לעוה"ז יוכל אחר אף שהוא בסוף העולם להשיגה ע"י גיעתו בתורה ועבודה, שיוכל ליפול במוחו זו ההשגה, מאחר שישנה בעוה"ז, ע"י שהמשיכה בדברו אותה ביציאות הדיבור כנ"ל, לכך יכולה ליפול במוח אחר ע"י גיעתו כנ"ל, אבל אם לא הי' ממשכיכה לעוה"ז ע"י הדיבור כו', אף שייגע אחר הרבה לא ישיגנה במוחו, שאינה נמצאת בזה העולם שהיא בשמים וד"ל, וזה הי' כוונתו שהי' מדברה בפני עצמו שלא לצורך השומעים, רק בכדי שימשיכנה לעוה"ז ויכול ליפול במוח אחר כשייגע בתורה ותפלה, עכ"ל.

בענין זה מובא סיפור נפלא ביותר שאירע בהיכל קדשו של כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע, כפי שסיפר הר"צ רבי יצחק דוד זצ"ל, וכפי ששמע מדודו הר"ק בעל 'מקור ברוך' מסערט זצ"ל, שהוא שמעו מפי היושב החסיד המפו' ר' יוסל"ע יאריטשוב"ער ז"ל, וכך סיפר ר' יוסל"ע פעם אחת ישבתי אצל מרן לכתוב את חידושי תורתו, אמר לי מרן: "היום נגרמה לי חלישות הדעת, מאחר שבעת לימודי נתקשיתי בדברי התוספות ולא הייתי יכול ליישבם, עיינתי במפרשים ויגעתי הרבה ולא עלה בידי לפרש לעצמי את דברי התוספות, השקעתי כוחות הרבה בהבנת הדברים

עד שבעזרת ה' נצנץ במוחי רעיון שהיה בו סעד לתחילת יישוב הדברים, ולאחר התאמצות גדולה בעזרת החונן לאדם דעת התחילו הדברים להתברר ולהתבהר, שמחתי שמחה גדולה ונתקיימו בי מאמר החכם אין שמחה כהתרת הספקות. והנה כשבאתי לבית המדרש לתפילת מנחה, עמד רבי מיכל"ע זאלקאווער באמצע לימודו עם הבחורים, ר' מיכל"ע קם ורצה להפסיק את הלימוד, אבל אמרתי לו שיש עוד פנאי עד לתפילת מנחה ושימשיך בלימודו, למרבה הפלא עסקו באותם דברי התוס' שאני התקשיתי בהם, והם פירשו את הדברים בלי שום קושי, באותו אופן שנתפרשו לי לאחר עמל ויגיעה רבה כל כך, ממילא תבין כמה חלישות הדעת היתה לי".

נענה ר' יוסל"ע ואמר שפעם נודמן לידו איוה ספר, בו היה מובא על מרן ה'בית יוסף' זצ"ל שנתקשה פעם אחת בהבנת איוה משנה, ואע"פ שכבר ידע בע"פ את כל המשניות התייגע יגיעה רבה ולא הגיע לידו יישוב נכון, כל כמה שיגע יותר כך נתקשה יותר, בסופו של דבר לאחר עמל רב עלה בידו למצוא יישוב לדברי המשנה, והנה לא עבר זמן רב והוא נודמן לחבורת תלמידים שלמדו את אותה משנה שהוא נתקשה בה, והם פירשו אותה כמו שנתפרשה לו לאחר מאמצים רבים, חלשה דעתו עד מאד, ואז אמר לו המגיד שהי' רגיל להתגלות אליו: "אל תחלש דעתך, כי לאחר שאתה על ידי עמלך פשטת את הדברים, בירת אותם והבהרת אותם, כבר נעשה הכל נהיר וברור, ועל ירך זכו התלמידים שהדברים היו ברורים ומחוורים גם להם, עד שלמדו את המשנה כמו שאתה פירשתה אותה". הפטיר כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע ואמר: "יוסל"ע החייתנו, יוסל"ע החייתנו".

הניח מרן את ידו על עיניו, שקע בשרעפי קדשו לרגעים אחדים, ופתח ואמר: "יתכן שנוכל לפרש בכך פסוק מפורש" - הנה כתיב לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וגו'. וקשה, הלא אנו יודעים שהקב"ה יושב בשמי מרום ולומד תורה עם פמליא של מעלה (עי' ב"מ פ"א), וכן מצינו על כמה פלוגות שבהם שאלו חכמינו ז"ל בשמים הלכה כמאן (עי' ב"מ ט"א), וכן איתא בגמ' (עירובין ג') שיצאה בת קול שהלכה כבת הלל, ואם כן יש תורה בשמים, ואיך אמר הכתוב לא בשמים היא. עוד יש לדקדק על אריכות הלשון, כי מאחר שאמר 'לא בשמים היא' שוב לא היה צריך לפרש ולהאריך עוד 'מי יעלה לנו השמימה וגו'', כי אם היא לא בשמים אין מה לעשות להם.

אלא אפשר לבאר, כי באמת יש תורה בשמים, והיא אותה תורה שבני ישראל קיבלו בהר סיני, אלא שבשמים לומדים אותה בניקל בלי שום עמל ויגיעה, ואילו כאן בארץ לומדים אותה מתוך יגיעה עצומה, ואם זוכה אדם להבין את לימודו אחר יגיעה גדולה, אז עוה"ז לו משמים שעל ידו זוכים גם אחרים להבין את אותו לימוד בקלות, כיון שהוא כבר בירר והעביר את הקושי על ידי גיעתו, ונעשה הדבר ברור ונהיר.

וזהו שאמר הכתוב 'לא בשמים היא', אין התורה אצלנו כמו שהיא בשמים שנקנית בניקל בלא יגיעה, שנוכל לומר 'מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו', שנוכל להבין התורה כמו שהוא בניקל, 'וישמיענו אותה' בלי שום יגיעה ועמל, אלא האדם צריך לטרוח בעצמו להתאמץ לעמול ולהתייגע, ורק אז יזכה 'כי קרוב אליך הדבר מאוד', שיהיו דברי תורה קרובים אליו, וגם נרמז בזה שהתלמידים הקרובים אליו יזכו להבין את דברי תורה אלו בזכותו.

ה: השתא בהמתן של צדיקים אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידו.

גמליו של אברהם לא שתו גזל

ויהי כאשר כלו הגמלים לשתות, ולא מיד כאשר אמרה שתה וגם לגמליך אשקה. יש לומר דמציאת קטן לאביו, אם כן מים ששאבה רבקה הם של אביה, והוא גזל ביד אליעזר, אלא שהיה בטוח אם יהיה הזיווג מן השמים יהיה ניחא לאביה בזה, והנה ידע אליעזר כי אפילו בהמתן של צדיקים אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה, ואילו היה חשש גזל לא ישתו גמליו, ובאשר שתו נמצא מוכח דמאת ה' הוכיח אותה ליצחק, ויהיה ניחא לאביה בשתיית המים.

חת"ס (פר' חיי שרה)

ו: דרש להו מקרא זה 'וכתת נחש הנחושת אשר עשה משה כי עד הימים ההמה היו בני ישראל מקטרים לו ויקרא לו נחושתי' (בחזקיהו מלך יהודה בתיב), אפשר בא אסא ולא ביערו, בא יהושפט ולא ביערו, והלא כל עבודה זרה שבעולם אסא ויהושפט ביערום.

בימי חזקיהו לא חששו יותר ללשון הרע

שאלו בגמרא על מה שכתוב בחזקיהו 'וכתת נחש נחושתי', למה כל המלכים הצדיקים שקדמוהו לא כתותו. אבל הענין, כי ענין תליית נחש על הנס, כי היה בהם מדברים לשון הרע, ולכן באו נחשים כנודע, כי זהו עונש לשון הרע ישכנו נחש, ולרפאות לבעלי לשון הרע, ציוה השם לתלות על נס נחש, להורות, כי קודם החטא היה הנחש בגרם המעלה, כדכתיב (בראשית ג א) 'הנחש היה ערום מכל חית' וגו', ועל ידי חטא לשון תרמית, ירד מאגרא רמה לבירא עמיקתא 'על גחונך תלך', ממנו ילמדו כל בעלי לשון הרע מה שסופם יהיה, ויתנו מחסום לפיהם, ישב בוד וידום, ולכן כל הרואה אותו יחיה.

ולכן לא כיתתו, מפני שלא חשו להזיקו נגד תועלתו, לבטל בעלי לשון הרע שהוא קוץ מכאוב יותר מכל, ולכן נמנעו מלכים לבטלו ולכתותו, וכן פירש רש"י (במדבר כא ט) בנחש הנחושת לשון נופל על לשון, רמז לנו כי היה לבטל בעלי לשון הרע.

אמנם בימי חזקיהו שכבר דרשו חז"ל (סנהדרין דא:) 'וחובל עול מפני שמן', שלא היה תינוק ותינוקת שלא היה בקי בחדרי תורה, ואם כן אין כאן חשש ללשון הרע כנ"ל, כי תקנתו של לשון הרע בתורה כנ"ל, ולכן כתת נחש הנחושת.

יערות דבש (ח"א דרוש טו)

ז. אלא מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו.

לכך נקרא שמו יחזקיהו שהיה מתחזק לתקן המכשולות בישראל

מה שאמר מקום הניחו לו להתגדר, ולא הספיק לו לומר הניחו לו דבר זה להתגדר בו, דמאי ענין מקום לכאן. אלא שרצה לומר, שכל אשר יש מקום מיוחד לאיזה דבר, אין ראוי לדבר אחר ליכנס להשיג גבולו ומקומו הראוי לו, ולכן הניחו לו מקום שלו.

שיעמוד אחר קבלת התורה, יביא בידו שטר חוב אחד לכופו ליחלק לפניו, ותמצא שכשלא רצה ליחלק לרבי פנחס בן יאיר ולהמתלוה עמו רצה לקונסו, ופחד הים ממנו.

אור החיים (שמות יז)

למי אמר רבי פנחס בן יאיר 'חלוק לי'

הנה בודאי עם המלאך הממונה על אותו נהר היה מדבר, וכמו שאמרו התוספות ז"ל, וקראו בשמו, כי כל דבר אותיות שמו הם צינורות השפע שלו, ובהם מתלבש אותו המלאך הממונה על אותו דבר, לכן כאן הזכיר שם הנהר כדי לעורר אותו המלאך שהיה מתלבש באותיות גינאי, כדי שישב לו תשובה ויעשה רצונו. או אפשר שאותו המלאך נקרא גינאי בשם הנהר, כמו שאמרו רבותינו ז"ל על מלאך שבא לאשת מנחם, שנקרא פלאי על שם הניזירות שבא לדבר עמה בעבורה.

למה הקדים מעשה רפ"י למעשיו

מקשים למה גינאי נהרא הקדים מעשה רבי פנחס בן יאיר למעשיו, כו'. ועוד נראה לומר בסיעתא דשמיא הטעם שהקדים המלאך מעשה רבי פנחס בן יאיר למעשה שלו, כי יש יתרון במעשה רבי פנחס בן יאיר על מעשה שלו בכמה דברים, האחד שרבי פנחס בן יאיר הלך לפדיון שבויים, שיש בזה פקוח נפש והצלת נפשות, ונפיק מינה חורבא אם יתעכב, אבל הליכת מי הנהר לים, אע"פ שזו היא מצוה לקיים גזרתו יתברך שגזר כל הנחלים הולכים אל הים, אם יתעכב איזה רגעים לא נפיק מינה חורבא, ואפילו אם לא ילכו מי הנהר כלל אינו יוצא מזה תקלה. ועוד, כל מצוה שיעשה האדם, יש לה יתרון גדול על מצות המלאך, כי יש בזה פאר גדול למצוה וכבוד שמים, מפני שהאדם חומרי, והחומר שלו ויצרו הרע מונעו לעשות המצוה, ועם כל זה נלחם ביצרו ועושה, מה שאין כן המלאך לית גביה הכי, ולכן הקדים מעשה רבי פנחס בן יאיר למעשיו, אך עם כל זה טען שאינו חייב לחלוק מפני ששלו ודאי, ושל רבי פנחס בן יאיר ספק.

בן יהודה

משה ובני ישראל

פתחו השער לנס בזה

הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל (תהלים טו)
 נראה על פי דאיתא בגמרא בחולין דף ז' רבי פנחס בן יאיר הוה קאזיל לפדיון שבויים פגע ביה בגינאי נהרא חלוק לי מימך כו' חלוק ליה נמי להאי כו' חלוק ליה נמי להאי כו', אמר רב יוסף כמה נפש גברא גמשה כו'.
 ולכאורה, מהיכן מוכח דנפיש גברא ממשא, ודילמא משום דלא היה צריך משה רבינו עליו השלום לקרוע הים אלא חדא זימנא. ואך, הדענין הוא דאבות סימן לבנים, והפירוש הוא כך שכל דבר ודבר בתחילתו לפעול איזה נס הוא קשה מאוד, אבל כיון שכבר נעשה פעם אחת, כבר יכולים הצדיקים שיהיו אחר כך לעשות כזאת אפילו כמה פעמים כיון שנפתח השער.

והפירוש בגמרא הוא כך, כמה נפיש גברא, כלומר מהיכן בא לו זה שהיה יכול לפעול דבר גדול כזה, ומפרש ממשא ושתין רבבן שהם פתחו השער, והיה זה יכול לפעול, דאלו התם חדא זימנא, פירוש אף שלא היה התם כי אם חדא זימנא, היה ר' פנחס יכול לפעול הכא תלתא זימני. והפסוק ממילא מובן 'הפך ים ליבשה', פירוש משה רבינו עליו השלום הפך פעם אחת ים ליבשה, ופעל במעשיו הקדושים ש'בנהר יעברו ברגל', שר' פנחס בן יאיר עבר ברגל תלתא זימני עם הטייעי' וכו'. ולכן מתורץ הדקדוק שפתח בלשון יחיד ומסיים בלשון רבים, וגם שפתח בעבר וטיים בעתיד.

בשפת צדיקים

עוברין קדישין מהילולא דצדיקא במשנת רבוה"ק מבעלזא

הגה"ק רבי יצחק אייזיק ווייס זצ"ל אבר"ק סוואליאווא / כ"ב אדר ב' תרנ"ד

נולד ביום כ"ב אדר שנת תקפ"ה, בעיר מונקאטש, לאביו הגה"צ רבי אברהם זצ"ל, אשר היה גאון מפולג וחסיד נלהב של הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זי"ע, ולאמו הרבנית מרת צפורה ע"ה, בת הרה"ח ר' יוסף ממונקאטש ז"ל, ונקרא שמו בישראל על שם הרה"ק מקאליב זי"ע, את עיקר לימודו ותלמודו רכש אצל אביו, ובמימי טל ילדותו זרח עליו אורו של הרה"ק בעל 'בני יששכר' זי"ע אשר ישב אז על כסא הרבנות במונקאטש, בהיותו כבן ט"ז שנים נשא את הרבנית מרת חיה ע"ה, בת הרבני החסיד ר' קלונימוס קלמן אייזארפער ז"ל, מהישוב פאסיקע, אולם לאחר שחוננו נפטר בדמי ימיו, נשאר סמוך על שולחן חמותו משך כשבוע עשרה שנה, באותן שנים השקיע עצמו בעסק התורה יומם ולילה, התנזר מכל תענוגי עולם הזה, והיה עוסק בתורה מתוך פרישות עצומה, לאחר פטירת רבו ה'בני יששכר' בשנת תר"א, והוא עוד בשנה הראשונה לאחר נישואיו, אז כיתת רגליו לבית מדרשו של הרה"ק רבי יודא צבי מראודיל זי"ע, וכמו כן היה נוסע מפעם לפעם אל כ"ק מרן מהר"ש זי"ע, אכן לאחר פטירת הרה"ק מראודיל בשנת תר"ח, התחיל לנסוע אל כ"ק מרן מהר"ש זי"ע בקביעות ונעשה שם מאריות שבחבורה, לאחר הסתלקות מרן התקשר אל הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע, ולאחר פטירתו נסע אל הרה"ק מצאנו זי"ע, בשנת תרי"ט בהיותו כבן ל"ה שנה עלה לכהן פאר ברבנות סוואליאווא, שם חולל מפנה גדול בתורה ויראת שמים בכל תושבי העיר, בשנת תרל"ט עבר לכהן ברבנות מונקאטש עיר מולדתו, שם נהג נשיאותו ברמה משך חמש עשרה שנה, והנה כאשר מלאו ימיו ושנותיו בהגיעו לגיל שבעים שנה, עלתה נשמתו הטהורה לגנוי מרומים.

לזה יבול לפעול הרב מסוואליאווא

פעם בא יהודי אחד לבעלזא אל כ"ק מרן מהר"ש זי"ע, בעת שהיה שם גם הרה"ק מסוואליאווא, אותו איש טחח תחינתו לפני מרן שהחיצונים נכנסו לביתו, וגורמים לו נזקים, אמר לו מרן מהר"ש זי"ע שלזה יכול לפעול הרב מסוואליאווא הנמצא כאן, הלך לשם רבי יצחק אייזיק בפקודת רבו הק' מבעלזא ועשה מה שעשה, אך ללא הועיל, חזר רבי יצחק אייזיק אל מרן ואמר לו שלא עלתה הדבר בידו, אז אמר לו מרן: "אמנם עשית היטב, אך תחזור שמה ותגיד שהנך עושה בפקודת הרב מבעלזא", ואז אכן הצליח לגרשם (אדמו"ר בעלזא, חלק א).

לספר בציון תהילתו

סיפר כ"ק האדמו"ר מטאהש זצ"ל, ששמע מפי זקינו הרה"ק ר' אלימלך מטאהש זי"ע, ששמע מחותנו הרה"ק ר' יצחק אייזיק מסוואליאווא זי"ע, שסיפר אודות קבוצת חסידים שחזרו לביתם מבעלזא, לאחר שחסו בצל קדשו של כ"ק מרן זי"ע בימים הנוראים, בדרכם עברו דרך העיר פרימישלאן, ונכנסו אל הרה"ק ר' מאיר מפרימישלאן זי"ע, אז ביקש מהם הרה"ק מפרימישלאן שיספרו לו כיצד עברו הימים הקדושים בבעלזא אצל מרן זי"ע, ובין הדברים סחו כי בערב יום הכיפורים כשהשמיע מרן הק' דברי כיבושין כנהוג, צעק מרן בקול רם כמה פעמים את הפסוק 'וגם מקננו ילך עמנו', והתעוררות גדולה אחזה בציבור בהאי שעתא.

אמר להם הרה"ק מפרימישלאן זי"ע כדברים האלה: "שמעו נא ואגידה לכם את ביאור הענין, כי בערב יום הכיפורים הרי מצוה לאכול ולשתות, וכך עשה מאיר'ל כנטל את ידיו ואכל סעודה וביך ברכת המזון, לאחר מכן נטל מאיר'ל את ה'לולקע-ציבע' והעלה עשן, והלך לטייל, והיכן מטייל מאיר'ל? בודאי שבשמים ממעל! תוך כדי הטייל בגבהי מרומים פגש מאיר'ל שני צדיקים נוספים, ואחד מהם הוא רבכם הרב מבעלזא, ונודע לנו כי מרחפת גזירת כלייה רח"ל על בני ישראל, נאורנו בגבורה ושינסנו מתנינו בלכתנו לבית דין של מעלה, כדי להשתדל

ד] שמעתי בשם הרב הקדוש מהר"ש מבעלזא, שהוא מקפיד שלא לאכול מאכל שהי בבית הכסא.

ה] עוד שמעתי בשמו, שהנושא מתוך הבית לחוץ את הכלי עם מימי הרחיצה מנט"י שחרית, ושופכן לחוץ, הוא מסוגל ליראת שמים.

ו] שמעתי שכבוד קדושת הה"ג מהר"ש מבעלזא זצוקללה"ה, מקפיד על התולה הכיס עם הטלית ותפלין, וג"כ מקפיד על מי שאומר ברכת השחר בלי טלית ותפלין, וג"כ מקפיד על מי שחוגר א"ע בפארטשיילע, והמדליק יי"ש הנשפך על השלחן, והנוטל מים אחרונים בכף שאוכלין בו, ואמר שכל אלו הדברים קשים לפרנסה.

ז] מה שנוהגין העולם בליל שבת כשפתילת הנר משתלשל על צדו ומתקלקל, אוי נוהגין להניח כנגדו מלחם המיוחד לשבת, ואז תיכף חוזר לשמור תמונתו, מה שנוהגין העולם בליל שבת, כשפתילת הנר משתלשל על צדו ומתקלקל, אזי נוהגין להניח כנגדו מלחם המיוחד לשבת, ואז תיכף חוזר לשמור תמונתו, ולרלוק על השיעור השוה, והעולם מחזיקים את זה לאות ולמופת, אמר כבוד אדמו"ר הה"ק מהר"ש מבעלזא זצוק"ל ע"ז, שדבר זה הוא מדרכי האמורי, ואסור לעשות כן.

מדברי תורתו

שמעתי מש"ב אדמו"ר שליט"א מסאפינקע, שאמר בשם הגה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע, על המסורה ושמתי פדת בין עמי ובין עמך, ונאמר ג"פ פדות דין חסר ו', ואידך פדות שלח לעמו, כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות, שניהם מלאים וי"ו, ואמר על זה, כי ג' מיני גליות יש, הגלות הא' זאת מה שאנחנו גולים לבין אומות העולם, זה עוד הקטן שבכולם, ועל זה יאמר ושמתי פדת בין עמי ובין עמך חסר ו', כי זה איננו קשה עוד כל כך, אמנם למעלה מזה הוא בעוה"ר מה שאנו בגלות איש אצל אחיו, ועל זה נאמר פדות שלח לעמו, והיותר קשה מכולם הוא אשר כל איש הוא בעצמו בגלות, ועל זה אמר כי עם ה' החסיד והרבה עמו פדות, עמו בעצמו, השי"ת ירחם.

(דברי יצחק, אות יג)

לבטל את רוע הגזירה, ואכן הדבר עלה בידנו, אבל היו צריכים להעביר את הגזירה על בריה אחרת שבעולם, וחפצו הבית דין של מעלה לגזור הכלייה על הבהמות, אבל רבכם הרב מבעלזא לא הסכים, ואמר כי יהודים צריכים בהמות כדי לענג את השבתות והמועדים בבשר בהמה, אמרו להטיל את הגזירה על העופות, אבל מאיר'ל אוהב 'קאפ-הינער', ולכך לא הסכים שתהיה הגזירה על העופות, סברו להשיתה על פירות האילן, אך הצדיק השלישי שהיה עמנו מיאן, וטען כי באכילת פירות בשבת קודש משלימים בני ישראל מאה ברכות, לבסוף גמרו והטילו את גזירת הכליון על אילנות סרק".

וסיים הרה"ק מפרימישלאן: "עתה תבינו מדוע זעק רבכם הרב מבעלזא 'וגם מקננו ילך עמנו' בתוך דרשתו בערב יום הכיפורים, כי בכך התאמץ להמתיק את גזירת הכלייה, ולהסירה גם מעל הבהמות".

הדרכות קודש

בספרו 'דברי יצחק' מביא הגה"צ מסוואליאווא זצ"ל דברים רבים בשם כ"ק מרן מהר"ש זי"ע, וכמה וכמה הדרכות והנהגות קודש, נשאר למשמרת ולמוזכרת לדור אחרון בזכותו, ונעתיקם אחת לאחת: א] שמעתי בשם אדמו"ר מבעלזא זצוקללה"ה שאמר, שכל היראת שמים שלו הושפע עליו מחמת התמדתו בלימוד הטורים עם פי הב"י, ובפרטות בלמדו טור או"ח היה שואב יראת שמים במדה גדושה, כן הוגד לי מאנשי אמת.

ב] שמעתי מאיש אחד ששאל את הרב הקדוש אדמו"ר מהר"ש מבעלזא זצוקללה"ה, באיזה יום יכנס לדור בבית דירה החדשה שבנה לו, וצוה לו שימתין עד שידמון שיחול יום כ"א לחדש סיון ביום ה' בשבוע, ואז מיום ההוא יכנס לדור בו באין שופ"ר (באין שטן ופגע רע).

ג] שמעתי בשם הקדוש רבינו אדמו"ר מהר"ש מבעלזא זצוקללה"ה, שמי שלומד וגומר בכל שבוע ושבו, פירוש רש"י על התורה, אזי הוא מובטח שבעלמא דקשות יהי' עכ"פ במתיבתא דרש"י, הגם שיש מתיבתות יותר גבוהים ועליונים, אבל עכ"פ יהי' איך שיהי' לא ידחה ממתבתא דרש"י.

להקדים תפילת מוסף לשחרית להתפלל בציבור

הקרבת התמיד קודמת לכל הקרבנות

בפרשתנו (ה,ה) וערך עליה העלה והקטיר עליה חלבי השלמים. ובגמ' דפסחים (חג) שנינו: תנו רבנן: מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר תלמוד לומר וערך עליה העלה. מאי תלמודא אמר רבא: העלה עולה ראשונה. ובתוד"ה העולה, הקשו: תימה דבזבחים פ' כל התדיר (טפ) מפקינן מקרא אחרינא דתנן התמידין קודמין למוספין שנאמר מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד, ותי': דקרא דהכא להקדמת הקטרה דבהקטרה כתיב וערך עליה העולה וקרא דכל התדיר להקדמת שחיטה דתעשו את אלה בעשיית הדם כתיב, ע"כ.

והנה במתנ' דזבחים (טפ) תנן: כל התדיר מחבירו קודם את חבירו, התמידין קודמין למוספין, ויליף לה התם מקרא, אשר לעולת התמיד דתדיר קודמת, ובשו"ת באר יצחק (ס"ב) להג"ר יצחק אלחנן, כתב לשואל א', במי שאיחר לבא לבהכ"נ בימים שיש בהם קרבן מוסף ומצא ציבור מתפללין מוסף והוא לא התפלל עדיין שחרית, אם יתפלל מוסף עם הציבור ואח"כ יתפלל שחרית ביחידות. וכתב הגרי"א, דלכאורה נראה כיון דקיי"ל תפלות נגד תמידין תקנו, א"כ כיון דתמיד של שחר היה קרב בראשונה ואין לך דבר שיהא קרב קודם לו, לכן אפשר דאסור לו להתפלל מוסף קודם שהתפלל שחרית:

הקדמת התמיד אינה לעיכובא

אכן לדינא נראה לומר דיכול להתפלל מוסף עם הציבור אף שלא התפלל שחרית, משום דהא מבואר במנחות (מ"ט) דהא דאין לך דבר קרב קודם תמיד של שחר אין זה אלא למצוה בעלמא, וכמש"כ התוס' יומא (כ"ט) בד"ה אלא אפילו כו', וכמו שהעלה המל"מ (בפ"א מה' תמידין ומוספין), ולכן כיון דבדיעבד כשר אם הקריב התמיד אחר קרבן מוסף, ע"כ בתפלה דאסמכינהו רבנן אקרבנות לא תקנו נגדן רק מה שבדיעבד מעכב בקרבנות. וראי' לזה מהא דקיי"ל בברכות (כ"ה) היו לפניו שתי תפילות אחת של מוסף ואחת של מנחה מתפלל מנחה ואח"כ מוסף, משום דמנחה תדירה, וקיי"ל דמוספין כל היום, ולכתחלה יכול לאחר תפלת מוסף עד שבע שעות ואח"כ מקרי פושע, וכמבואר שם (כ"ה), וקשה איך יכול לכתחלה לאחר לתפלת מוסף עד ז', הא כשיגיע זמן חצי שבע יהא מחוייב להתפלל מנחה בתחלה ואח"כ מוסף, והא קיי"ל דבקרבנות צריך להקריב קרבן מוסף ואח"כ תמיד של בין הערבים דעלי' השלם כו', וע"כ מוכח מזה דכיון דבדיעבד כשר בהקריב תמיד של בין הערבים בתחלה ואח"כ של מוספין כמש"כ התוס' והמל"מ שם, ואף דמדרבנן פסול אם הקריב כל הקרבנות אחר תמיד של בין הערבים כמש"כ התוס' שם בשם התוספתא, עכ"ז אמרינן דכיון דמת' כשר בדיעבד לכן בתפלה כה"ג מותר לכתחלה,

קודם, הרי מפורש שהרא"ש סובר דמעלת תדיר עדיף ממעלת תפלה בצבור.

הא דתמיד קודמים הוא דין דאורייתא

ובשו"ת מהרש"ג (או"ח ח"א סי' כ"ב) נשאל ע"ז וכתב ג"כ דאין להקדים תפילת המוספים, וז"ל: ואשיבהו, שחור"ד בזה שאל יתפלל עמהם מוסף, כי בשלמא אם לא הו' תפלת שחרית קודם לתפלת המוסף אלא בשביל מעלת התדיר לחודא, אז היה מקום לחקירתו דאפשר שלהתפלל בציבור עדיף טפי, ואף בזה מצאתי בס' שבוילי דוד על האו"ח (בסימן רפ"ו אות ג) שהאריך לדחות דברי חכם אחד שהי' דעתו לומר דתפלת מוסף בציבור עדיף אף להקדימה לתפלת שחרית, עיי"ש שכתב דמעלה זו של תפלת ציבור אינה דוחה את מעלת תדיר, אמנם באמת בלא"כ מה ששחרית קודם למוסף אינו רק בשביל שהוא תדיר לבדו נגד מוסף, רק יש לנו מקרא מפורש דתמיד קודם למוסף דדרשינן וערך עליה העולה וקרא דלמה לנו קרא דוערך עליה בכמה דוכתי הקשו דלמה לנו קרא דוערך עליה העולה, תפ"ל דבלאה"כ יש להקדמו משום דהוא תדיר, ותיצו דאיצטרין קרא להקדים התמיד אף לחביתין. דתדיר ג"כ כמו התמיד,

ועכ"פ כיון דיש לנו לימוד מפורש בקרא להקדים התמיד בוודאי מסתבר שאין לאחרה בשביל מעלת תפלה בצבור של תפלת מוסף, כמו דגבי תפילין של יד ושל ראש מבואר בסי' כ"ה דאף אם פגע בשל ראש תחלה דשייך בי' אין מעבירין על המצות, מ"מ יסלקנה ויניח של יד תחלה, והטעם הואיל דקדימת הנחת של יד הוא מה"ת מקרא מפורש וקשרתם לאות על ירך והדר והיו לטוטפת, משגיחין טפי לקיים מש"כ בתורה וקשרתם וגו' ואח"כ והיו לטוטפות וגו', וא"כ לדעתי קו"ח הוא דאין משגיחין על מעלת תפלה בציבור, רק יש לקיים טפי מש"כ בתורה וערך עליה העולה ודרשי' עולה הראשונה, דודאי אין מעלת תפלה בציבור גדול טפי ממעלת אין מעבירין על המצות שהרי אין מעבירין על המצות הוא דאורייתא כדמוכח במס' יומא דף ל"ג, ומעלת תפלה בצבור ודאי דלא הו' אפי' דרבנן גמור רק קצת מצוה לכתחלה לבדו, עכ"ה.

אולי הקרבת המוספין קודם התמיד פסולה אף בדיעבד

ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ו, סי' ל"ו) הביא ד' הבאר יצחק והמהרש"ג ומצדד כד' המהרש"ג וזת"ד: ודאתאן מהנ"ל, דבנוגע לר"ח, הרי אף הבאר יצחק נשאר בספיקא כנ"ל כיון דאין בה אלא ז' ברכות, ואין ספק דידי' מוציא מידי ודאי דידהו, אלא אף בשבת ויו"ט נראה להלכה למעשה, דהרי שס"ל להגאונים השבולי דוד והמהרש"ג, דהרי בבאר יצחק בנה יסודו, על המבואר במנחות (מ"ט), דהא דאין לך דבר קרב קודם תמיד של שחר, אין זה אלא למצוה בעלמא. ע"כ בתפילה לא תקנו נגד קרבנות, רק מה שמעכב בדיעבד בהם, ואף דלכתחילה, צריך להתפלל שחרית תחילה, אבל לא לדחות תפילה בצבור, דהוי מקודש עיין שם באריכות, אבל המהרש"ג שם, הביא מש"ע הרב (סי' רפ"ו), שכתב שקרבן מוסף שהקריבו קודם תמיד של שחר פסול, והאריך ליישב דבריו, עפי"ד התוס' (במנחות) שם, באופן דאין פשיטות כ"כ, דבקרבנות כשר בדיעבד, וממילא נפל היסוד,

אלמא דמשום מעלת תדיר ואינו תדיר הקדימו להתפלל מנחה ואח"כ מוסף ולא הקפידו על לכתחלה דקרבנות, א"כ ה"ה י"ל במעלת מקודש ג"כ [שכן מקרי תפלה בצבור מקודש נגד תפלה ביחיד], ואם לא יתפלל בעת שהצבור מתפללין מוסף אלא תפלת שחרית הא אין זה מקרי תפלה בצבור כמש"כ המג"א (בסי' צ' ס"ק י"ג), ולכן כיון דבדיעבד כשר זה בקרבנות, ממילא כה"ג בתפלה יכול לעשות כן לכתחלה. א"כ ה"ה בהא דקיי"ל דכל הקרבנות שהקריבין קודם תמיד של שחר כשרים מה"ת, ואף אם נאמר דמדרבנן פסולים, בכ"ז בתפלה מותר זה אף לכתחלה, במקום שיש מעלה בכך דיתפלל מוסף בציבור, כמו במנחה אי יש בה משום תדיר מותר להקדימה למוסף

וכן מצינו בתפלת ערבית דהוי רשות, משום דהאימורים אינן מעכבין את הכפרה אם נטמאו ונאבדו כמבואר בפסחים (נ"ט) וכל זמן שהם קיימין מעכבין הכפרה והוי חובה להקריבם, מ"מ בתפלה לא תקנו שיהא חובה אלא הוי רשות, א"כ מוכח מזה דלא תקנו בתפלה שיהא חובה אלא מה שכנגדו בקרבנות מעכב בדיעבד. לכן מסיק שם: דודאי דתפלה בצבור מקרי מקודש נגד תפלה ביחידות, וכיון דבתדיר ומקודש דפ' התכלת (דף מ"ט) קיי"ל דיכול להקדים איזה שירצה, ה"ה בנ"ד דיכול להקדים למוסף ולהתפלל עם הציבור ולדחות שחרית אחריו אף דיש בו מעלת התדיר. אכן מסיים: דדברי אלה ברויים לענין שבת ויו"ט שגם בשחרית אינו מתפלל רק ז' ברכות, אכן בימות החול כמו בר"ח וחוד"מ עדיין יש לדון כיון דבשחרית מתפלל י"ח שלימות, ובמוסף רק ז' ברכות, אפשר שמחמת זה מקרי תפלת שחרית בשם מקודש נגד מוסף אפי' נגד תפלת מוסף בציבור.

מעלת תדיר עדיף לתפילה בציבור

אמנם באגרות משה (או"ח ח"ד סי' ס"ח) כתב להשיג ע"ז ולדעתו מעלת התדיר קודם אף לענין תפלה בציבור, ומביא ראי' נכונה ע"ז, דהא איתא בטור או"ח סוף סימן רפ"ו ביה"כ כשהצבור אחרו בתפלת יוצר עד לאחר שש שעות ומחצה שהתוס' כתבו שיקדימו תפלת המנחה לתפלת המוספין, (והוא בברכות דף כ"ח ע"א ד"ה הלכה), והרמב"ם כתב יש מי שהורה שאין עושין כן בצבור כדי שלא יטעו, וא"א (הרא"ש) ז"ל היה נוהג ביה"כ להתפלל תפלת מוסף ביחיד כדי להתפלל אותה בזמנה עכ"ל הטור, שפירושו שהצבור היו עושין כהרמב"ם שאף שנודמן דהגיע זמן המנחה קודם שהתחילו מוסף היו מתפללין מוסף קודם ואח"כ מנחה כדי שלא יטעו, והיה אז הרא"ש מתפלל תפלת מוסף ביחיד כשהגיעו שש שעות בזמן שהצבור היו עדיין עסוקין בתפלת שחרית בהפיוטים כדי שהוא עצמו יתפלל מוסף בזמנה ואח"כ מנחה העם הצבור כשיגמרו מוסף ולא יעבור על דין התדיר שהיה צריך להתפלל מנחה

מהפך הצינורות

וממשיך במנחת יצחק: דבזה כיון דבלא"ה הרי הבאר היטב (סי' נ"ב סק"א) והמשנה ברורה שם, הביאו מדברי המגיד להבית יוסף, וסידור האר"י, שהזהירו לבוא לביהכ"נ בהשכמה, להתפלל כסדר, ולא בדילוג, כי העושה כן מהפך הצינורות, והרבה אנשי מעשה נוהגים להתפלל כסדר מטעם זה, אפילו אם איחרו לבוא לביהכ"נ, אלא שבתשו' חכ"צ והפר"ח ס"ל, דבאיחר לבוא לביהכ"נ, כ"ע מודו דידלג עכת"ל, וכ"ז היכא דעפ"י הלכה, צריכים לדלג בודאי, אבל כה"ג דאין הלכה פסוקה, שב ואל תעשה עדיף, דגם בנוגע לתפילת שחרית ומוסף על הסדר, מבואר סודם בשער הכוונות, בענין סדר עליית העולמות ע"י התפילות, שצ"ל דוקא שחרית קודם מוסף יעו"ש, הובא בספר כף החיים (סי' רפ"ו אות י"ב), ויש משום היפוך הצינורות, ואין לשנות הסדר משום ספיקא דפלוגתא.

קו' האבנ"ז והיישוב ע"ז

והנה במתנ' דזבחים (פ"א) תנן: הניתנין בפנים שנתערבו בניתנין בחוץ ישפכו לאמה, פ"י דם חטאת הפנימיות שנתערבו בדם חטאת שדינין להזרק בחוץ אין להם תקנה וישפכו לאמה אחר שקיעת החמה כשנפסלו ממילא, ובגמ' שם מבאר: היכי ליעביד נתיב התערובות של שניהם בחוץ והדר נתיב לפנים, כשם שמצוה להקדים עליונים לתחתונים פ"י קרבנות שדמם ניתן למעלה מחוט הסיקרא להקדימם לאלו שניתנים למטה מהחוט, כך מצוה להקדים פנים לחוץ, ונתיב קודם לתערובות בפנים כיון דאיכא חטאות חיצונה ואשם דאם הוכנס דמם בפנים נפסלו ע"כ אי אפשר וצריך לשפכן.

והקשה בשו"ת אבני נזר (י"ד סי' ש"ח ס"ק י') דהרי בתדיר ושאינו תדיר מקדימים המצוה העוברת למצוה התדירה כדאיכא בברכות (כ"ח) בתפילת מוסף ותפילת מנחה לר"י דס"ל

דתפילת המוספין עוברת לאחר שבע שעות, מקדימים מוסף למנחה, וה"ה במקודש תדיר ומקודש חד דינא לתרויהו, והרי הכא דם החיצונה עוברת שאם יתן תחילה בפנים יופסל החיצונה, והי' צריך להקדים החיצונה תחילה אפילו דמוריד מקודשת הפנימיות אמנם דם החיצונה הו"ל עוברת דיפסל אם יתנו בפנים.

וכתב הגה"ק רבי משהניו מבויאן קראקא ז"ל הי"ד, בשו"ת דעת משה (או"ח סי' ה') ליישב: כי יש לחלק, כי בזבחים אם יקדים דם החיצונה הוה הורדה לגבי דם הפנימית לאחר מדם החיצונה, ולא אמרינן חטא בפנימי בשביל שתזכה בדם החיצונה, אולם שם בברכות (כ"ח) הוא התיקון בשביל האדם, והוי תיקוני גברא, כי אם לא יקדים השאינו תדיר אזי יהיה מצוה עוברת מהאדם ולא יוכל עוד להתפלל מוסף, לא כן שם בזבחים דיוכל להקריב זבח אחר, ורק רוצה לחטוא בשביל הפסד קדשים. ודפוח"ח.

משולחו גבוה המשך מעמוד ב'

באכילה שצריכין ליהזר שהרי מבואים אותם לבית מוכן לאכילה, וקראתי אל הדגן, היינו ליהזר בעניני דגן ושאר מאכלים, ועל ידי זה יהא הרבייתי אותו ולא אתן עליכם רעה.

סעודה שלישית פרשת שמיני פרשה פרה כ"ג אדר ב' שנת תשנ"ב לפ"ק

אמרו היום בהפייט לטהר טמאים, לטמא טהורים באומר קדוש, ושמעתי אתמול לפרש, שהכהן הי' אומר דאף שעבודת הפרה מטמא טהורים, אעפ"כ הכל בכדי לטהר טמאים, ע"כ.

וי"ל עוד דהנה זקיני ז"ל פ"י הפסוקים בפרשת מצורע, זאת תהי' תורת המצורע ביום טהרתו, והובא אל הכהן, ויצא הכהן אל מחוץ למחנה, וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע, דהנה המצורע תלה כל רפואתו בהכהן, ואילו הכהן תלה הכל בזכות המצורע עצמו, וזה הפ"י זאת תהי' תורת המצורע ביום טהרתו, והובא אל הכהן, שהמצורע תלה הכל בזכות הכהן, אבל ויצא הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע, דהכהן תלה הרפואה בזכות המצורע.

וי"ל שזהו לטהר טמאים, שבני ישראל שהיו טמאים תלו טהרתם בכהן שהוא טהור, והוא מטהר אותם, לטמא טהורים, באומר קדוש, אבל הכהן בקדושתו אמר שבני ישראל הם הטהורים והוא הטמא, ואין טהרתם תלוי בו רק בזכות עצמם.

השי"ת יעזור שנוכה בקרוב לעבודת בית המקדש, הן גאלתי אתכם אחרית כראשית מתוך נחת וכל טוב. לעכט לעכט.

סעודה שלישית פרשת שמיני כ"ג אדר ב' (פרשת פרה) שנת תשנ"ה לפ"ק

לאסוקי שמעתתא המשך מעמוד ג'

תבשיל שנתגלה ונסתכנו כל בני הבית ומת אחד מהם, וא"כ כל העובר דמו בראשו.

ברם להא מילתא דאמרי' בש"ס להחמיר במים המגולים שלא יתנם לפני בהמתו ולא ירחוץ בהם פניו ידיו ורגליו וכדומה אין להחמיר, כי לא שמענו מעולם שאירע תקלה ברחיצת המים המגולים, אפי' בהולכי דרכים ומדברות". עכ"ל"ק.

וצ"ע, דמאחר שהסיק לנו האוה"ח הק' דבמקומות שמצויים נחשים שאין מוזיקין דינם כמו נחשים מוזיקים וחזר כל דיני גילוי מעיקר הדין, האיך אפשר להקל מאחר שראינו שלא נזוק אדם בהם מעולם, והלא מדברי הטור מבואר דבמקום שנחשים מצויים נחשב איסור גילוי כדבר שבמנין, שאפילו במקום שאינו מוזיק הריהו אסור, וכל מה שהקיל הטור בזמנינו הוא משום שמעולם לא אסרו חז"ל אלא במקום שנחשים מצויים, וכיון שהסיק האוה"ח שנחשים שאינם מוזיקים, נחשבים כנחשים לגבי דין גילוי א"כ מעיקר הדין אסור במשקין מגולים ואפילו במקום שאין סכנה בדבדב (וכיוצא בזה כתב בשו"ת חת"ס (י"ד סי' קא) לענין דגים ובשר דאף לש"י הרמב"ם שאין סכנה בדבר בזמן הזה הריהו אסור מצד דבר שבמנין). וצ"ע.

חברת "הוגי תורה-ישכר באהליך" דקהל חסידי מכנובוקא בעלזא בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ברוב כבוד ויקר מגישים אנו ברכת מזל טוב נלבכה להרה"ג מגיד שיעור בשפה ברורה

מוה"ר ר' מרדכי יעקב ברייש שליט"א

מגיד שיעור "הוגי תורה"
בבית מדרשינו בלונדון

לרגל שמחת היכנס בנו הבחור משה נ"ו לעול התורה והמצוות

יתברך ממעון הברכות בכל מילי דמיטב,
ושירוהו רוב תענוג ונחת דקדושה מהם ומכל יו"ח מתוך הרחבת הדעת
הנהלת "הוגי תורה" משתתפי השיעור

מצות ניהום אנלים

הרה"ח ר' יעקב מאיר ארליך שליט"א ובניו שיחי'
יושבים שבעה על פטירת אשתו/אמם
מרת נחמה ע"ה בת הרה"ח המפו' ר' מרדכי טכנר ע"ה

בביתו רחוב הרב שך - 52 א' בני ברק

טלפון 03-6199522 / 054-848-6885

אחי' הרה"ג ר' שלו' חיים שליט"א יושב בביתו רח' טד"ל 8
טלפון 03-5700573

יושבים עד יום ב' בבוקר

ויה"ר שלא ישמע עוד טוד ושבר בגבולינו

נדבת
הרה"ג ר' מרדכי יעקב ברייש שליט"א
לונדון
לרגל היכנס בנו הבה"ח משה הי"ו
לעול התורה והמצוות
יה"ד שיעלה מעלה מעלה
על במתי התורה היראה והחסידות
וירוהו ממנו ומכל יו"ח תענוג ונחת דקדושה